

STŘETNÉ SRAŽENÍ A STŘETNÝ BOJ

Plukovník Emanuel Gramiš, CSc., podplukovník Jan Štefka

Jaderné zbraně, palebné možnosti raketových vojsk a vysoká pohyblivost všech druhů vojsk vtiskují operacím a bojům aktivní, dynamický a manévrový ráz. Obě válčící strany se budou snažit zasáhnout protivníka co nejcitlivěji jadernými údery, způsobit mu co největší ztráty a rozhodnými údery pozemních vojsk, zejména tankových, dokončit zničení jeho hlavního uskupení.

Vycházejí z uznaných obecných rysů příští možné války je útok (útočná operace) hlavním druhem boje pozemních a ostatních druhů vojsk. Jedině útokem všech druhů vojsk, zvláště pozemních, lze v plné míře využít výsledků jaderných úderů raketových vojsk a dosáhnout konečného vítězství nad nepřítelem. Dějiny válek neznají, že by konečného vítězství bylo dosaženo jinou formou, než útokem. Ovšem obranné operace a boje nelze v příští možné válce vyloučit. V některých obdobích ozbrojeného zápasu, na některých směrech a možná i válčistích může nás situace donutit k přechodu do dočasné obrany. To, že sovětská vojenská doktrína odmítá obranu ve strategii, nelze vztahovat na obranu v operačním a taktickém měřítku. Tato obrana neztratila dosud svůj význam a bude zákonitě v průběhu příští možné války prostředkem, jímž lze zmařit útok nepřátelské přesily.

Mnoho se hovoří o tom, jaký druh bojové činnosti bude v příští možné válce převládat. Zejména se diskutuje o úloze a místu střetného sražení a střetného boje a o jejich souvislosti s útokem.

Střetná sražení a střetné boje budou v příští možné válce nejčastější a nejtypičtější formou bojové činnosti vojsk. K tomu, abychom správně pochopili význam a úlohu střetného sražení a boje, je nutné ujasnit si podstatu útočné a obranné operace a na základě jejich rozboru stanovit místo a význam střetných sražení a bojů.

Útočná operace je základní druh operace a jejím cílem je zničit nepřítele postupným plněním operačního úkolu. Tato stručná definice měla plně odpovídat v minulosti (zejména ve Velké vlastenecké válce) a plně odpovídá i dnešním podmínkám. Základní rozdíl mezi útočnými operacemi minulosti a dneška je třeba vidět ve formách bojové činnosti vojsk v průběhu útočné operace.

Ve Velké vlastenecké válce byla útočná operace zpravidla zahajována průlomem předem připravené obrany nepřítele, ve které bylo nejsilněji vybudováno a obsazeno taktické pásmo obrany. Útočník nejdříve toto pásmo prolomil a teprve do vzniklého průlomu zasazoval rychlé skupiny, složené převážně z tankových vojsk. Z těchto důvodů docházelo ke střetným sražením a střetným bojům teprve po vyjití těchto rychlých skupin do operační hloubky, kde se mohly střetnout s přisunovanými zálohami nepřítele. Bylo to typické zejména v závěrečných operacích Velké vlastenecké války, kdy růst motorizace sově-

ských vojsk umožnil vysoce manévrový ráz operací. Proto střetná sražení a střetné boje byly součástí většiny operací závěrečného období Velké vlastenecké války.

Vzhledem k prostředkům ozbrojeného zápasu, zejména raketovým jaderným zbraním a vysoké schopnosti manévru všech ostatních druhů vojsk, lze předpokládat, že útočné operace budou mít zcela odlišný charakter. Útočné operace budou komplexy ohniskových bojů, které se budou rozvíjet **současně ve značné hloubce**; velmi často budou mít charakter střetných sražení a střetných bojů. **Střetná sražení a střetné boje budou vznikat na začátku války, a to jak v taktické, tak i v operační hloubce.** Obě válčící strany ihned po jaderných úderech zahájí útok pozemními vojsky na směrech. Mezery v operačních a bojových sestavách budou vojska obou stran využívat k rychlému proniknutí do hloubky nepřátelské sestavy. Tím se vytvářejí podmínky, charakteristické pro střetná sražení a střetné boje, jako nejasnost situace, její rychlé změny a úporný boj o získání a udržení iniciativy.

Útočné operace budou hlavním druhem operací pozemních vojsk. Rozhodující úlohu v nich budou plnit především raketová vojska frontů a armád, letecké, tankové a motostřelecké svazky a vzdušné výsadky. Cíle operací budou určeny jednotným strategickým (operačním) zámyslem a budou logicky vyplývat z cílů použití raketových vojsk strategického určení. Proto operace pozemních vojsk budou charakterizovány rozmanitostí bojové činnosti vojsk, z nichž nejtypičtějšími a nejčastějšími formami budou střetná sražení a střetné boje (při zahájení, i v průběhu operací) útok z chodu na nepřítele, který spěšně přešel do obrany a pronásledování.

Obranná operace je dočasný a zpravidla vynucený druh bojové činnosti, ke které svaz přechází, nemůže-li z jakýchkoli příčin útočit, nebo je-li útok neúčelný. Cílem obranné operace je zmařit nebo odrazit útok nepřítele a vytvořit podmínky pro přechod k rozhodnému útoku. Základ obrany tvoří použití raketových jaderných zbraní a manévrová činnost pozemních vojsk, zejména druhých sledů a záloh svazků a svazů. **Realizace požadavku aktivity v obraně nutně vyžaduje útočné prvky.** Proto i v průběhu obranné operace bude docházet ke střetným bojům a střetným sražením; zejména v těch fázích operace, kdy protivník se bude snažit využít účinků svých jaderných úderů k dovršení zničení bránícího se uskupení našich vojsk a k dalšímu udržení a rozvíjení iniciativy a kdy obránce, ve snaze získat dočasně ztracenou iniciativu za raketovými jadernými údery zahájí rozhodné protizteče a protiúder druhými sledy a zálohami.

Z rozboru základních rysů operací docházíme k závěru, že střetná sražení a střetné boje jsou nejtypičtější a nejčastější formou útočné činnosti vojsk. **Podstata střetného sražení** spočívá v tom, že obě válčící strany se budou snažit v kterékoli fázi operace **vyřešit stanovené cíle operace především hromadnými a skupinovými raketovými jadernými údery a útočnou činností vojsk.**

Střetné sražení nemůžeme v žádném případě ztotožňovat s útočnou operací. Střetné sražení je součástí útočné i obranné operace a je nejsložitější druh útočné činnosti vůbec.

Složitost střetného sražení nám vyplývá i z rozboru obecných stránek útoku a obrany. Zatímco útok a obrana je činnost, kdy každá z bojujících stran se snaží splnit své úkoly jinou činností, střetné sražení (střetný boj) je činnost, kde obě strany se snaží splnit své úkoly stejnou — útočnou činností. Snaží-li se obě strany splnit své cíle útočnou činností, uskupení obou stran jsou v pohybu, situace na bojišti, zejména v důsledku použití raketových jaderných úderů se rychle mění, situace je často nejasná a převládajícím prvkem je rozhodný boj o získání iniciativy. Oba protivníci se snaží předejít jeden druhého v použití raketových jaderných úderů a v rychlém využití jejich účinků manévrem pozemních vojsk. S tím úzce souvisí nedostatek času pro organizování bojové činnosti vojsk, který klade zvlášť náročné požadavky na velení.

Hovoříme-li o tom, že střetné sražení je druh bojové činnosti vojsk, kdy obě strany se snaží splnit své cíle útočnou činností, neznamená to, že tato činnost bude jednoznačná — útočná. V průběhu střetného sražení může docházet na základě výsledků raketových jaderných úderů k různým formám bojové činnosti vojsk. Např. v průběhu střetného sražení mohou hlavní síly úderného uskupení s využitím výsledků raketových jaderných úderů čelním úderem rozbít uskupení nepřítele na daném směru, zatímco na jiném směru může část sil útočit z chodu na nepřítele, který se zřekl útočného záměru a spěšně přešel do obrany. Mohou nastat i případy, kdy část vlastních sil v důsledku ztrát po jaderných úderech nepřítele nebo v důsledku jiných nepředvídaných okolností dočasně přejde do obrany.

Střetné sražení a střetný boj v plné souvislosti s pojetím útočných a obranných operací je tedy **souhrn různorodých forem bojové činnosti vojsk, vedených v rámci svazu v operačním měřítku a jeho cílem je rozhodnout situaci ve svůj prospěch útočnou činností.**

Střetné sražení je jedno z období — především útočné operace, ve kterém svaz plní úkoly všemi silami nebo hlavním uskupením sil. Z toho vyplývá, že pro správné stanovení té či oné formy bojové činnosti vojsk v operaci je rozhodující, co v daném období podle zámyslu operace dělají hlavní síly.

Střetný boj svazků a útvarů může být součástí střetného sražení a spolu s ostatními formami jejich bojové činnosti tvoří celkovou náplň bojové činnosti vojsk v rámci útočné nebo obranné operace. Kromě toho střetný boj mohou vést jednotlivé svazky, nezávisle na charakteru bojové činnosti hlavních sil svazu.

Při rozboru střetného sražení a střetného boje často narazíme na pojem „střetnutí“, kterým bývá pojem „střetné sražení“ a „střetný boj“ nahrazován nebo s nímž jsou tyto pojmy ztotožňovány. Pojem „střetné sražení“ nebo „střetný boj“ jsou zásadně rozdílné pojmy, které nelze zájemně zaměňovat. „Střetnutí“ je každé střetnutí s nepřítelem; nejen střetnutí pozemních vojsk, ale i jiných druhů vojsk. K vysvětlení těchto pojmů možno uvést tento příklad: při protiúderu v rámci obranné operace armády bojují vlastní vojska nejdříve s jednotkami nepřítele, které na daném směru spěšně přešly do obrany. Po útoku z chodu mohou vlastní vojska bojovat s dalšími zálohami nepřítele, přisunovanými do prostoru vltomu k rozvíjení útoku. Z toho vyplývá, že nejdříve došlo ke „střetnutí“ vlastních vojsk se silami nepřítele, který spěšně přešel do obrany, a pak teprve ke „střetnému boji“ s jeho přisunovanými zálohami.

Z rozboru vyplývá, že **ke střetnému sražení a ke střetnému boji bude docházet v nejrůznějších situacích útočné i obranné operace.** V každém případě vznik střetných sražení a střetných bojů v podstatě ovlivní použití jaderných zbraní a vzniklá radiační situace.

Zvláštní druh střetného sražení je **pohraniční sražení** při zahájení první útočné operace. Pohraničního střetného sražení se zúčastní silná operační uskupení, určená k vedení útočné operace a vytvořená před zahájením války. To dává předpoklad, že pohraniční střetné sražení bude mít rozhodný charakter a jeho výsledek může rozhodujícím způsobem ovlivnit další průběh války. Ovšem domnívat se, že úspěšným prvním střetným sražením dosáhneme všech cílů operace by bylo nesprávné. Raketovými jadernými údery, letectvem a přisunem dalších záloh se bude nepřítel snažit způsobit nám značné ztráty a znovu vybojovat ztracenou iniciativu.

Ke střetným sražením a střetným bojům bude proto docházet nejen při zahájení operace, ale také v průběhu plnění bližšího a dalšího úkolu armády (frontu). Bude k nim docházet v různé hloubce operace, zejména při boji s přisunovanými zálohami nepřítele. V případě, že nepřítel povede boj na zdrženou (mobilní obranu), může dojít ke střetnému sražení se zálohami, jejichž úkolem bude likvidovat vlomy do jeho sestavy a útočnou činností přehrazovat mezery po našich jaderných úderech.

Dále může dojít ke střetnému sražení při dokončování první útočné operace a při přechodu do další operace. V tomto případě se mohou vojska armád prvního sledu nebo armády druhého sledu frontu střetnout s hlubokými operačními zálohami nepřítele, přisunovanými na bojiště s cílem zahájit silné protiúder a přejít do útoku.

V průběhu útočné operace může dojít ke střetným bojům i za pronásledování odcházejícího nepřítele. V tomto případě pronásledující vojska rychle pronikají do týlu nepřítele, částí sil se snaží přehradit cesty jeho odchodu, zatímco hlavní síly jsou usměrněny k překvapivým úderům do boku odcházejícího uskupení nepřátelských vojsk.

Ke střetnému boji může rovněž dojít při obkličování nepřátelského uskupení, kdy se obkličující vojska střetnou se silami nepřítele, které se snaží rozrazit obkličovací kruh zvenčí, nebo se silami obkličovaného uskupení, které se pokoušejí probít z obklíčení vlastními silami.

Rovněž v obraně jsou častější podmínky pro vznik střetných bojů a střetných sražení. Raketové jaderné zbraně, rozptýlení sil do značné šířky a hloubky, vytvoření silných druhých sledů a záloh, mezery v sestavě, jsou prvky, které umožňují řešit výsledky obrany rozhodnou aktivní činností s pronikavšími silami nepřítele. Ke střetným sražením a střetným bojům v obranné operaci bude zpravidla docházet po protiúderech, po úspěšné protipřípravě a dále při přechodu z obrany do útoku.

Ke střetným sražením a střetným bojům bude tedy docházet jak v útočných, tak i v obranných operacích v kterémkoli jejich období. Střetná sražení a střetné boje v jednotlivých fázích operace mohou vznikat současně nebo postupně, na jednotlivých směrech, v různých hloubkách a v rozmanitých bojových situacích.

Stručně se zmíníme o organizaci a přípravě střetného sražení v souvislosti s plánováním útočné operace. Jestliže jsme uvedli, že střetné sražení je jednou z forem útočné operace, vyplývá z toho, že plánována bude útočná operace. To považujeme za obecně platné pravidlo. Výjimku pro naši armádu tvoří první útočná operace počátečního období války a v jejím rámci vedené pohraniční střetné sražení. **Střetné sražení je nutno plánovat a připravovat ještě v době přípravy první útočné operace, neboť bude její hlavní součástí.**

Z toho vyplývají i charakteristické rysy činnosti velitelů a štábů. Nejdůležitější je včasné a reálné rozhodnutí. Hlavní podmínkou přijetí reálného rozhodnutí je dokonalá znalost nepřítele a jeho předpokládaného zámyslu a podrobná znalost vlastní situace. Činnost nepřítele, kterou lze v té či oné míře předvídat, bude tím faktorem, který rozhodne, zda útočná operace bude realizována střetným sražením nebo jiným druhem bojové činnosti vojsk. Z toho vyplývají i specifické otázky, které je nutné řešit při organizaci a přípravě střetného sražení. Je to především nepřetržitý průzkum a vyhodnocování zpráv o činnosti nepřítele a stanovení zámyslu střetného sražení v souladu s rozhodnutím pro operaci. Tvorba rozhodnutí velitele pro střetné sražení (střetný boj) není jednorázový akt. I když velitel může dospět k několika variantám bojové činnosti ve střetném sražení a střetném boji, konečné rozhodnutí musí přijmout v jedné variantě, která musí plně odpovídat podmínkám dané situace a zabezpečit co nejrychlejší zničení nepřátelského uskupení. Proto velitelé a štáby musí umět předvídat vývoj situace na frontě a zvláště možnosti vzniku střetných sražení a střetných bojů co do prostoru a času a to nejen před zahájením operace, ale i v jejím průběhu. Předvídaní umožní nejen včas přijmout správné rozhodnutí, ale hlavně zabezpečí vojskům nutný čas pro jejich přípravu. Taková činnost velitelů a štábů současně vytváří podmínky pro předjetí nepřítele v raketových jaderných úderech. Velitelé se budou často rozhodovat, aniž budou mít dostatek zpráv o nepříteli. Taková rozhodnutí je třeba považovat za předběžná a štáby musí maximum úsilí vyvinout k tomu, aby v dalším získaly hodnověrné zprávy, které by umožnily konkretizovat předběžné rozhodnutí.

Při přípravě první útočné operace, zahájené střetným sražením, bude možné ještě před zahájením války předvídat maximum opatření k zabezpečení organizovaného zahájení střetného sražení. Jeho bezprostřední organizace bude probíhat v době vyvádění vojsk do prostorů jejich bojové činnosti. Jinak tomu bude při organizaci střetného sražení v průběhu útočné operace, kdy v zámyslu velitele armády bude nutné diferencovat použití a úkoly jednotlivých svazků. Méně náročné pro práci velitele a štábu bude upřesnění úkolů svazkům prvního sledu armády, které se střetného sražení zúčastní. Složitější a náročnější pro práci velitele a štábu bude zabezpečení vyvedení druhosledových svazků a záloh do předpokládaných prostorů střetného sražení a k zamýšlenému manévru. Předběžné rozhodnutí velitele pro střetné sražení bude nutno upřesňovat, popřípadě měnit podle konkrétní situace až během přesunu.

V další části pojednáme o manévru ve střetném sražení a střetném boji.

Formy manévru ve střetném sražení a střetném boji závisí na:

- složení a uskupení nepřítele, zejména jeho prostředků jaderného napadení a na předpokládaném zámyslu jeho činnosti;
- síle a složení vlastních vojsk s důrazem na raketové jaderné prostředky a na jejich možnostech zahájit předstihující úder;
- způsobech zahájení války (jde-li o pohraniční střetné sražení) nebo na situaci obou stran (jde-li o střetné sražení či střetný boj v průběhu operace);
- cílech a úkolech operace či boje;
- podmínkách terénu a času.

Vzrůstající pohyblivostí jednotek, útvarů a svazků je operace a boj složitější. Zvyšuje se do značné míry význam manévru a má novou náplň. Manévr palbou i pohybem je jeden z rozhodujících činitelů. Ve střetném sražení a střetném boji budou mít zpravidla obě strany možnost manévrovat dříve, než dojde k činnosti jejich předsunutých prvků a hlavních sil. **Hlavní formou manévru**, zejména na operačním stupni, bude **manévr palbou**, kterým se obě strany budou snažit vytvořit výhodné podmínky pro manévr svých sil a prostředků a naopak, těchto podmínek zbavit nepřítele. A právě na základě výsledků manévru palbou, zejména raketových jaderných úderů, budou ostatní pozemní vojska uskutečňovat příslušné formy manévru.

Jednotlivé formy manévru ve střetném sražení a střetném boji jsou známé. **Rozhodujícím prvkem pro určení druhu manévru ve střetném boji či střetném sražení budou výsledky raketových jaderných úderů.** Za základní formu manévru považujeme především čelní úder, a to jak na taktickém, tak i na operačním stupni. Podmínkám operace i zásadám použití raketových jaderných zbraní odpovídá nejlépe čelní manévr s cílem co nejrychleji a nejlépe využít výsledků vlastních raketových jaderných úderů. Bude tomu tak proto, že v operacích budou raketové jaderné prostředky použity zpravidla hromadně a v těch fázích operace, které rozhodnou o jejím úspěchu. Proti minulosti, kdy ve střetném sražení a střetném boji byl prvořadý manévr do boku a týlu nepřátelského uskupení, je třeba vytýčit zásadu rychlého a efektivního využití raketových jaderných úderů nejjednodušším manévrem — čelním úderem pozemních vojsk.

Proto střetná sražení a střetné boje budou zpravidla **souhrnem jaderných úderů a čelních roztínajících úderů.** Nebude podstatný rozdíl mezi formami manévru na operačním a taktickém stupni, neboť svazky budou bojovat zpravidla v rámci střetného sražení. Nelze se totiž domnívat, že divize s poměrně malým počtem jaderných náplní nemohou v rámci střetného sražení útočit čelně. Vždyť právě divize, zejména prvosledové, budou především využívat raketových jaderných úderů armády a frontu. Tam, kde vliv raketových jaderných zbraní nebude tak pronikavý, mohou svazky uskutečňovat manévr do boku a týlu nepřátelského uskupení.

Shrnuli jsme a zdůraznili některé hlavní zásady střetného sražení a střetného boje. Větší pozornost jsme věnovali rozboru pojmů. Je pochopitelné, že uvedené názory mohou být diskusního charakteru; to jsme v neposlední řadě svým článkem sledovali.